

Poděbrady

V půvabné labské rovině leží královské komorní město Poděbrady. Na jeho území v současné době žije 14.500 obyvatel a přibližně stejné množství turistů a lázeňských hostů jej i každý rok navštíví. Krajina v okolí Poděbrad je převážně rovinná, ideální proto pro cykloturistiku. Město leží v nadmořské výšce 185 m. n. m. – nejvyšší bod v okolí je vrch Oškobrnh (285 m. .n. m.), ke kterému se pojí tajemné legendy. Vždyť tu např. pobývali slovanští kněží a prováděli tu své tajné rituály. Poděbrady patří mezi nejteplejší místa v republice s nejstabilnějším počasím. V současné době získalo město ocenění v podobě titulu „zdravé město“ dle mezinárodní klasifikace. A tak se jezdí do Poděbrad relaxovat, odpočívat, léčit, ale i sportovat. Kde jinde najdete takovou kumulaci sportovních možností jako tady: tenis, golf, plavání, jachting, jízda na koni, cykloturistika, jízda na kolečkových bruslích, sportovní střelba, míčové hry, rybolov? A pokud Vás sport nebaví, najdete zde i dostatek tras na pěší turistiku nebo jen posezení v lázeňském parku při poslechu proměnádních koncertů.

„Podobná pověst jako o bájném vrchu Blaníku u Vlašimi, kde dřímá svatováclavské vojsko mající přijít české zemi na pomoc, až jí bude nejhůře, koluje i mezi zdejšími lidem. Pověst hovoří o rytířích, kteří v nitru hory – kopce Oškobrhu také spí a čekají na svoji příležitost. Prý se o tom v minulosti přesvědčila celá řada domácích lidí. Ti viděli za jasných měsíčních nocí v stříbrném světle cvičit vojsko na koních s plnou zbrojí a v těžkých brněních. Ozbrojenci se proháněli na svazích Oškobrhu a přilehlých lukách. Největší manévry mívají však v podzemí Oškobrhu rytíři o libické svatovojtěšské pouti. Ten den se z nitra hory ozývá silné dunění a třeskot zbraní.“ (Z Truhlice pověstí a příběhů okresu Nymburk).

Historie osídlení sahá před počátky vzniku českého státu. Nejstarší nálezy svědčí o životě na tomto území již v mladší době kamenné. Název „Poděbrady“, tedy „Pode-brody“ se odvozuje od jeho umístění při brodu. Osídlení kolem brodu je doloženo archeologickými nálezy z mladší doby kamenné, aloe hlavně z doby hradištní. Na pravém břehu Labe se nacházelo malé slovanské hradiště určené zřejmě k ochraně brodu. Na vývoj osady měla bezpochyby vliv i existence slavníkovského hradiště v nedaleké Libici nad Cidlinou. V mocenských bojích byl však tento rod roku 995 vyvražděn vládnoucími Přemyslovci a do té doby jednotné slavníkovské knížectví bylo rozdrobeno na menší správní celky. Jedním z nich se staly i Poděbrady.

Pověst o vzniku Poděbrad

„Král Přemysl Otakar I. měl založit pro rybáře při Labi čtyři chaty – sruby. Brzo v místech, kde se nacházejí dnešní Poděbrady, vznikly dvě rybářské osady – Karmel a Sychrov. Jedni rybáři prý chytali bobry a druzí ryby. Rybáři se brzo více než rybolovu věnovali loupežím a další své příbuzné vybízeli, aby se k této nekalé činnosti jejich přidali. Král na rybáře – loupežníky vyslal vojsko, které je pochytilo a na kůly naráželo. První osada snad stávala tam, kde se říká Na Vinicích.“ (Z Truhlice pověstí a příběhů okresu Nymburk).

V písemných materiálech se název Poděbrady objevuje poprvé v roce 1223, a to ve spojitosti se šlechtickým rodem Sezemiců a později Hroznotovců. O první zásadnější úpravy zdejšího zámku se zasadil v letech 1262 – 1268 český král Přemysl Otakar II. Ten nechal zbudovat nový velký kamenný hrad na místě, jak jej známe dnes. Traduje se, že se tento český panovník narodil v nedalekém Městci Králové. Ovšem největšího rozkvětu doznalo toto panství za vlády pánů z Kunštátu, a to jich tu pobývalo „všehovšudy“ jen šest generací. Neznámější potomek tohoto rodu, husitský král, Jiří z Poděbrad (dnes už je téměř jisté, že se tu nenarodil) byl r. 1458 zvolen českým králem. Ten se jako první evropský politik pokusil založit mírovou unii evropských panovníků. Za jeho panování byly Poděbrady povýšeny v r. 1472 na město a obdařeny důležitými právy, výsadami a městským znakem. Jeho první manželka Kunhuta ze Šternberka (údajně je pochovaná v katolickém kostele Povýšení sv.

Kříže) zde založila během svého devítiletého manželství s Jiřím školu (dnešní muzeum) a špitál v dnešní ulici Na Dláždění, bez těchto institucí se tehdy žádná obec nemohla ucházet o povýšení na město.

14. - 16. století byla ve zdejší oblasti budována velkolepá soustava rybníků. Jen na samotném panství poděbradském se nacházelo 48 rybníků. Největší z nich – Blato – měl rozlohu 1733 jiter (996 ha – Rožmberk má 489 ha). Za svého mládí tu dokonce působil i Jakub Krčín. Celkově bylo vybudováno ve zdejších kraji cca 200 rybníků. Neobvyklé množství rybníků se udrželo do 18. století.

Za vlády Vladislava Jagellonského se nechvalně zapsal do dějin města rok 1496. Ve zdejších vězení bylo drženo a mučeno 13 vůdců kutnohorského povstání, načež jich tu bylo 10 popraveno stětím meče, a to v místě, na kterém byl později vystavěn kostel Nanebevzetí Panny Marie (haviřský kostelík). Za vlády Ferdinanda I. se město dočkalo dalšího rozkvětu. Císař při návštěvě města v r. 1539 ocenil lovecké možnosti v jeho okolí, tehdy zastavené panství vyplatil a rozhodl se je začlenit mezi tzv. královská komorní panství. Navíc začal s rozsáhlou přestavbou dosud středověké pevnosti v reprezentační sídlo pro panovníkovy hosty a nechal vybudovat oboru, později přeměněna na lesopark. Císař sem povolal svého nejlepšího dvorního stavitele Paola della Stellu (v Praze např. letohrádek královny Anny). Vpád švédských vojsk za třicetileté války spolu s několika ničivými požáry bohužel rozkvět Poděbrad zastavil. Historie lázeňství v Poděbradech je starší než by se zprvu zdálo. Roku 1624 vytryskl u zvonice nedaleko Haviřského kostela pramen železité vody. Roku 1722 byla u tohoto pramene vystavěna původní lázeňská budova, která pak byla roku 1832 přestavěna a podstatně rozšířena, tyto lázně zanikly až v roce 1936. Původní dřevěná bouda měla vanu a měděný kotel na ohřívání vody. Léčení tu byli lidé s různými neduhy, ale především ženské nemoci a chudokrevnost.

Zbylí tři povstalci kutnohorského povstání měli být popraveni na Křivoklátsku. Dle příběhu Dačického se uvádí, že nejmladšímu haviři na Křivoklátu se podařilo kamenem omráčit kata, prchnout a dostat se až ke králi. Ten chtěl nechat popravu zastavit, ale bylo již pozdě. Jeden z odsouzených se dovolával své nevinu a prosil Boha, aby zapršelo jako důkaz jejich nevinu. A skutečně pršelo celých devět dní, řeky se rozvodnily, popravní místo bylo zaplaveno. Popravovat měl zámecký kat Kalouch, ten však nevinné haviře odmítl popravit. Haviři byli později prohlášeni za nevinné, ale nezachovali se o tom žádné zprávy, jak byli potrestáni viníci. Podle další pověsti na místě popravu kutnohorských haviřů v r. 1624 vytryskl pramen, ze kterého celý měsíc prý vytékala krev. O tomto prameni se zmiňuje i J.A.Komenský. Byla to snad předzvěst těžkých časů pobělohorských. Voda ze studánky, která tu byla zřízena, pomáhala při bolestech očí, lámání v těle a ženských nemocech. Byla poutníky rozvážena po celém širokém i dalekém okolí. Později tu město založilo železité lázně.

Historie lázeňství v Poděbradech je spjatá s objevením minerálního pramene Poděbradky. Když se v r. 1885 do Poděbrad přestěhoval majitel panství, Arnošt Filip Hohenlohe von Schillingfürst, rychle si všiml, jaké jsou ve městě problémy s pitnou vodou – jen nekvalitní povrchová voda. Jediným zdrojem byla zámecká studna na druhém nádvoří, kam si chodila pro vodu většina obyvatel. Zlý jazykové tvrdí, že neustálý ruch knížete obtěžoval, a tak na radu MUDr. Boučka zadal v r. 1904 J.V. Hrázskému projekt na vytvoření ústředního vodovodu pro Poděbrady. Ovšem shodou okolností se kníže na jedné slavnosti seznámil se známým pruským baronem a proutkařem Karlem Büllow von Bothkamp. Jelikož kníže proutkařovo umění velmi zaujalo, pozval jej na poděbradské panství. Büllow ochotně pozvání přijal a do Poděbrad přijel v listopadu 1904, ihned se pustil do hledání pramene a hned druhého dne označil místo pramene, kde byl později skutečně navrtán (druhé zámecké nádvoří). Vrtání bylo zahájeno 29.3.1905 a provázely ho velké nesnáze a finanční nákladnost. Snahy se však nakonec projeví jako úspěšné a pramen z hloubky 96,7 m vytryskl do výše prvního patra zámecké budovy dne 1.8.1905. Nebyla to ale očekávaná dobrá pitná voda, ale voda minerální, která se pro velký obsah

kyseliny uhličitě jako užitková voda nehodila. Původní záměr se sice nezdařil, ale nově objevená voda byla tak výborné chuti, že si brzy zástupy obyvatel města i okolí chodily vodu načerpat. Büllow následně označil ještě několik pramenů. MUDr. Bohumil Bouček nechal opatřit chemickou analýzu vody a jako první pochopil, že velký obsah kysličníku uhličitěho bude mít příznivé účinky na léčení některých nemocí. Brzy se pustil do propagace myšlenky založení lázní. Za pomoci knížete Hohenlohe tak mohlo dojít 5.6.1908 ke slavnostnímu vysvěcení lázní. Během první sezony navštívilo lázně 126 hostů a 660 passantů, bylo vydáno 4.000 koupelí. Pro svou cenovou dostupnost se stávaly Poděbrady ryze českými lázněmi a oblíbeným, hojně navštěvovaným místem.

Poděbradská minerální přírodní voda je alkalicko-zemitá kyselka s vysokým obsahem kysličníku uhličitěho. Oxid uhličitý je produktem procesů postvulkanismu. Podle zastoupení hlavních iontů náleží do třídy hydrouhličitano-chloridových sodno-vápenatých vod se zvýšeným obsahem alkalí a koncentrací některých prvků. Teplota vody je 13,9 stupňů Celsia. Při léčbě se využívá především zevně v podobě koupelí, kdy dochází k rozšíření cév, zvýšení celkového prokrvení, poklesu krevního tlaku a snížení tepové frekvence. Její dlouhodobější působení vede k výraznému zlepšení energetických poměrů srdečního výkonu.